ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 2 april 2016

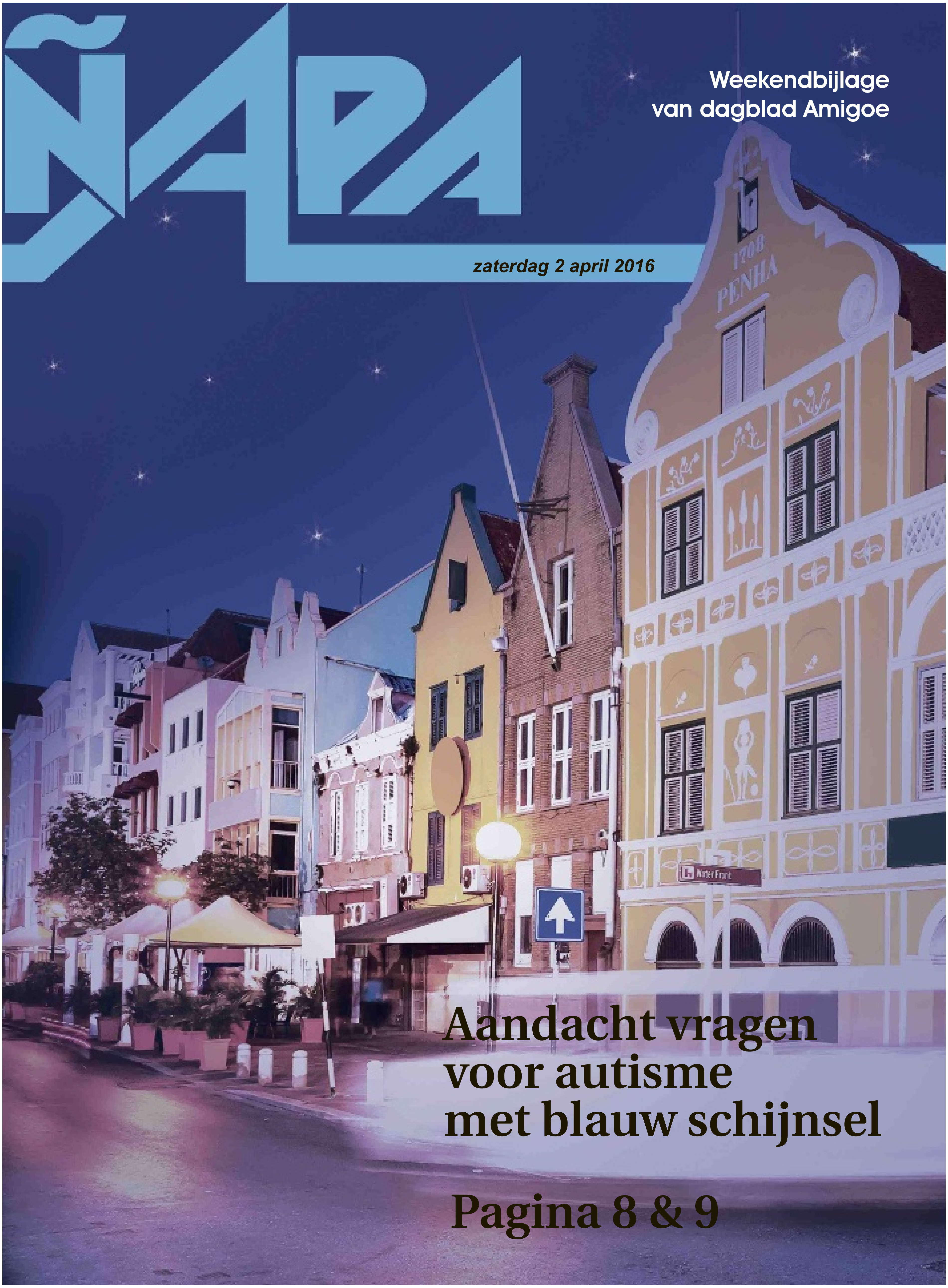

Aandacht vragen voor autisme met blauw schijnsel

Pagina 8 & 9

Inhoud

Voorpagina 1
Inhoud 2
Uitgelicht 3
Syrische asielzoeker op Curaçao 4 & 5
Literatuur 6 & 7
Bewustzijn over autisme 8 & 9
Lokale films op filmfestival 10
Eten& drinken 11
Work& Travel 12
Nieuwe natuurgids 13
Recht 14
Puzzels 15
Beroep onder de loep 16

Foto van de week.

Deze mooie Palu di Sia Cora (rode zadelboom) werd gefotografeerd door Germen Kroeger op de dam bij Newtown/Jeremi achter Lagun. Heeft u een mooie foto?

Stuur hem dan naar napa@amigoe.com.

Colofon

BLADMANAGER Linda van Eekeres
email: napa@amigoe.com
telefoon: 7672000

CORRECTIE Ari Manse

VORMGEVING Wendela Ataliede
Oscar Vanegas

Voorpaginafoto: Shutterstock

Aan deze Ñapa werkten mee:

Marja Berk
Monique Casimiri
Dick Drayer
Marie-José Eisden
Brede Kristensen
Judice Ledeboer
Elton Sint Jago
Otti Thomas
Xavora Richardo-van der Biest
May Voges
Mineke de Vries
Miriam de Windt
Ken Wong
Edsel Sambo

Thuis.

Pasen

Als ik aan Pasen denk dan denk ik aan heel veel verschillende dingen. Ik denk ook aan het Paasverhaal, over de lijdensweg van Jezus en zijn weder opstand. Voor kinderen toch best een spannend verhaal. Hoe leg je aan een kind uit dat hij een goede man is, maar toch veroordeeld wordt, gedood wordt, maar na een paar dagen toch ook weer uit zijn graf opstaat. Ik weet dat de mijne er slapeloze nachten van zal krijgen, dus ik wacht nog een paar jaar met deze versie van het verhaal. Is er dan een ander versie. Nee, uiteraard niet. Ik gebruik alleen mijn pedagogische opvoedvrijheid door delen uit het verhaal weg te laten. Als ik aan Pasen denk, dan denk ik ook aan kuikens. Heel veel kuikens. Bij mijn werk, op een basisschool staat elk jaar een houten bak, met daarin een viertal kuikens. Leuk voor de kinderen om naar te kijken. Tot we er een keer één kwijt waren. Door heel stil te zijn, hoorden we hem piepen. Hij was in een laatje van de kinderen gekropen. Sindsdien zijn de kuikens welkom tot we zien dat ze tot de rand van de bak kunnen springen. Bij familie van mij op Curaçao maken het ze het ook bont met kuikens. Daar lopen ze in alle maten en uitvoeringen die je kan bedenken. Van eendagskuikens tot bijna volwassen kippen. Ze lopen over het erf en spelen hun eigen Paasverhaal na. In hele processies doorkruisen ze het erf, daarbij duidelijk een voorbeeld volgend. Maar ook hier zijn er die afvallig zijn en hun eigen weg kiezen. Wellicht niet tot de dood erop volgt, hoewel de kippensoep best lekker smaakt. Sinds jaren staat Pasen bij ons in het teken van samen zijn en lekker eten. Met onze Antilliaanse vrienden die verspreidt door het land wonen, komen we op tweede Paasdag al jaren samen. Zaten we eerst met een man of vijf op een studentenzolderkamer wat weemoedig bij elkaar onze heimwee te verdrinken. Inmiddels is de groep gegroeid met aanhang en heel veel kinderen. Iedereen neemt wat lekkers te eten of drinken mee en de culinaire hoogstanddagen zijn nog lang niet voorbij als ik zo lees wat er dit jaar allemaal meekomt. Veel Antilliaanse invloeden komen terug. Pikaballen, arepa di pompoena en als ik er echt tijd voor kan vrij maken, dan zorg ik voor de bolo cashupete. Zoals elk jaar beloven wij ook dit jaar om elkaar vaker te zien en zoals elk jaar zal dat dit jaar waarschijnlijk ook weer niet lukken. En dat maakt niet uit. De basis van onze vriendschap is zo puur en bijzonder, dat wij elkaar rustig een jaar niet kunnen zien, om toch verder te kunnen gaan waar we ooit gebleven zijn. Daar waar het ooit begon, daar op die rots in die Caribische zee. Daar waar de kuikens vrij rondlopen op het erf en niet in een houten bak afgebakend hun jeugd moeten doorbrengen. Bolo casupete dus…..of toch maar een lekkere sopi galina.

Uitgelicht.

Seú-optocht

Aan de Seú-optocht, met de traditionele kleurrijke klederdracht en hoofddoeken, deden afgelopen maandag, op Tweede Paasdag, 43 groepen mee. Elke groep bestond uit minimaal vijftig deelnemers. Organisator was Fundashon Kultural Seú Kòrsou. Vroeger werd met de Seú het binnenhalen van de oogst gevierd. Voor wie het heeft gemist of er geen genoeg van kan krijgen: volgende week zondag is dezelfde Seú-optocht in Bándabou te zien.

Foto's: **Edsel Sambo**

Syrische vluchteling reist door naar

‘Vreemdeling op Curaçao staat alleen

De gigantische vluchtelingenstroom uit Syrië beheerst al tijden het nieuws. Het gaat daarbij altijd over andere landen, voornamelijk in Europa en Azië. Sinds zich hier in januari een verdwaalde Syriër aandiende, is pijnlijk duidelijk geworden dat Curaçao zich geen raad weet met vluchtelingen.

Aktham Abu Fakher hoopt nu snel naar een land te reizen waar hij wel asiel kan aanvragen.

Tekst en foto’s: **Dick Drayer**

“Voor het eerst in mijn leven voelde ik alle energie wegzakken. Ik wilde niet meer verder. Drie maanden detentie op Curaçao waren een hel. Ik heb in Syrische gevangenissen gezeten en ben dus wel wat gewend. Maar hier? Je wordt aan je lot overgelaten en niemand praat met je, om je heen worden mensen in elkaar geslagen en als vreemdeling word je behandeld als een crimineel.”

Aktham Abu Fakher, 26 jaar oud, zucht diep. De Syriër slurpt wat water uit een plastic beker die imam Adnan Rayehahem net gegeven heeft. Aktham wordt opgevangen in het Ornar Bin Al—Khattab islamitisch Centrum in Otrobanda. In afwachting van zijn vertrek naar een land dat hem wel politiek asiel kan en wil verlenen.
Zijn vlucht uit Syrië begint in 2013, als blijkt dat hij op een geheime lijst staat van de veiligheidsdienst van president Assad. Zijn gevaarlijke reist begint in Jordanië, via Libanon, Turkije en weer terug naar Libanon. Daar begint Aktham ook zijn verhaal.

Zuid-Amerika

“Ik kan mijn paspoort niet vernieuwen. Problemen met de regering van Assad. In Libanon is bekend dat Brazilië makkelijk visa verstrekt. Veel mensen maken daar gebruik van. Andere visa voor Europese landen duren te lang. Brazilië gaat makkelijk. De tocht naar Europa is ook te gevaarlijk. En ik kon niet langer wachten in Libanon.”
Het is september 2014. Brazilië verstrekt weliswaar visa aan Syriërs in problemen, maar daarna sta je er alleen voor. “Er is daar geen opvang en dergelijke. Ik bleef drie maanden. Mijn familie overbrengen naar dat land bleek onmogelijk. Voor mij was de taal een probleem en goed betaald werk ook. Brazilië zit in een economische crisis.”
Aktham besluit om illegaal naar Venezuela te gaan. Daar woont ook zijn zus, in Merida. “Er zijn mensen in het Venezolaanse leger die tegen betaling een oogje dichtknijpen aan de grens. Ik ben uiteindelijk een jaar bij mijn familie daar gebleven. Maar ook in Venezuela is het moeilijk werk te vinden. En het werk dat er is, betaalt nog slechter dan in Brazilië. Ik hield in ieder geval geen geld over om naar mijn vrouw te sturen in Libanon.”
Aktham hoort dat Nederland goed is voor vluchtelingen en reist naar Caracas om te kijken of de Nederlandse ambassade hem kan helpen.“Kansloos. Ze zeiden me dat ze niet konden helpen. Hoe graag ze ook wilden. Je kan alleen maar asiel aanvragen in Nederland zelf, zeiden ze. En toen hoorde ik dat er Antilliaanse eilanden zijn die bij Nederland horen.”

Antilliaanse eilanden

Aktham googelt op internet en leert dat Curaçao het grootste eiland is. “Daar heb je instanties, de overheid, die kunnen mij helpen, dacht ik. Ook dat moest illegaal, want mijn paspoort was verlopen en een visum had ik evenmin. Bovendien leek het me niet verstandig om met een paspoort te reizen. Je hoort vaak dat mensen dan meteen worden teruggestuurd naar het land van herkomst.”
De Syriër komt in Caracas in contact met een Venezolaanse mensensmokkelaar, die voor veel geld bereid is hem naar welk eiland dan ook te brengen.“Geen fruitbarkje, maar een gewone boot. Ik vertrok in de ochtend van 19 januari. Ik was bang, want ik vertrouwde die man eigenlijk niet. Hij rekende ook een dubbele prijs: 1200 dollar.”
“De tocht duurde zes uur. We voeren nog verkeerd. Stevenden we recht af op Bonaire! Achteraf gezien had ik beter daar aan land kunnen gaan. Nederland heeft immers wel een asielbeleid. Maar dat wist ik toen niet. We voeren rond het middaguur langs Barbara Beach. Daar ergens tussen allemaal boten werd ik gedropped. Ik ben gaan lopen totdat ik een straat tegenkwam en er een kleine bus stopte. De vrouw die daarin zat, nam me mee. Ik vertelde haar dat ik iemand kende op Curaçao via een vriend uit Dubai; die had me een telefoonnummer gegeven. De vrouw van de bus belde haar op voor het adres. Ik heb daar m’n spullen afgegeven en ben toen direct naar de politie gegaan. Een bureau bij een klein parkje, midden in de stad.”

Vreemdelingendienst

Aktham ging het politiebureau aan het Wilhelminaplein binnen en vertelde de politieagent dat hij een Syrische activist was, politiek tegenstander van het regime van president Assad en asiel wilde aanvragen. “Ik was ervan overtuigd dat ik veilig was. Maar zijn eerste reactie was heel vreemd. Hij zei: wat moeten we met jou doen? Ik was verbaasd! Daarna zei hij dat ze me niet konden helpen. Het werd mij snel duidelijk dat ze echt niets wisten over asielaanvragen, dat ze niet wisten wat ze moesten doen. Toen heb ik hen gevraagd om me te arresteren. Ik dacht dat ik op die manier in ieder geval een advocaat kon zien.”
Ahtam wordt niet aangehouden, maar verzocht in een auto te stappen. Later blijkt hij meegenomen te worden naar de Vreemdelingendienst.

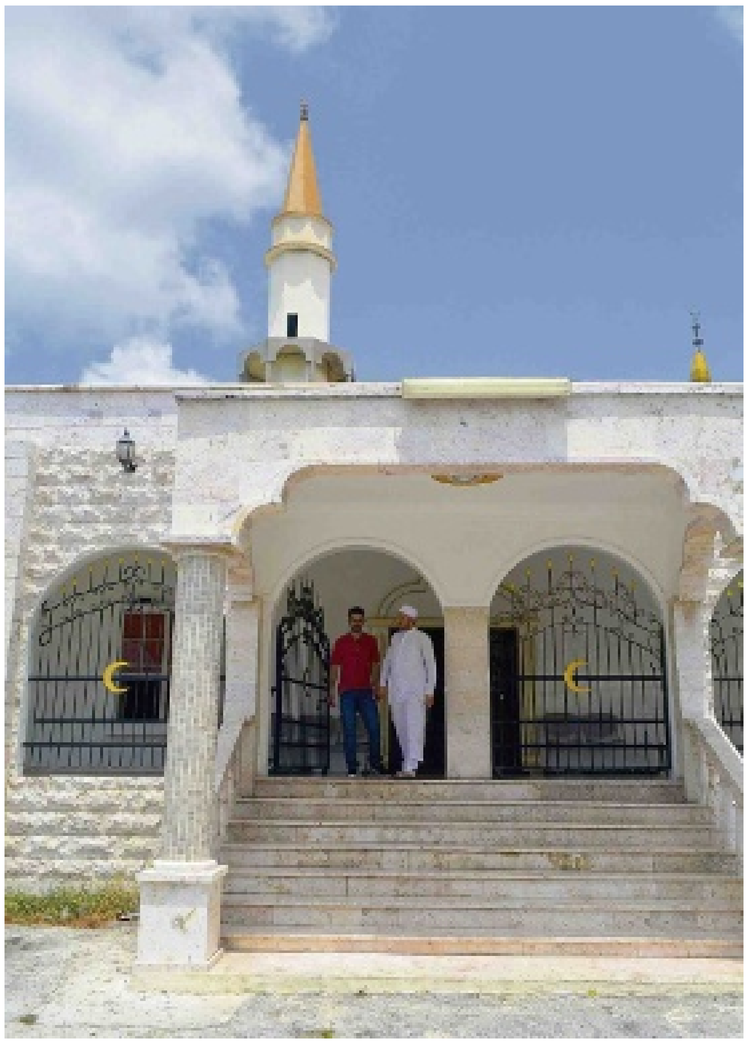
De moskee heeft de vluchteling op humanitaire gronden opgevangen.

land waar hij wel asiel kan aanvragen en wordt behandeld als crimineel'

"Daar moest ik vertellen waar ik vandaan kwam, wanneer ik was aangekomen en nog wat dingetjes. De vrouw achter de tafel hoorde alles aan en begon iets te typen op de computer. Ik had geen idee wat dat was. Ze zei verder ook niets. Wat wel duidelijk werd, was dat deze mevrouw mij niet zou helpen. Op een gegeven moment ging ze iemand bellen. Daarna zei ze tegen mij dat ik zou worden meegenomen door iemand die verder onderzoek zou doen. Ik werd in een politieauto gestopt en tot mijn verbazing afgeleverd bij een gevangenis met hoge muren. Ik dacht eerst nog dat ik naar een plek gebracht zou worden waar meer asielzoekers zouden zijn, maar in plaats daarvan kwam ik bij een gevangenis. Weet je, al die tijd heb je geen idee wat er gebeurt. Ze zeggen ook niets tegen je en wat ze tegen elkaar zeiden kon ik natuurlijk niet verstaan.Je kunt je niet voorstellen hoe bang ik was."

Gevangenis

Die eerste nacht was de ergste nacht in zijn leven, bekent Aktham. "En ik heb in Syrische gevangenissen gezeten. Geloof me, die zijn de hel op aarde, maar deze was nog erger! Niemand die daar zit weet wat er gebeurt, niemand zegt iets. Je mag geen bezoek ontvangen. Die onzekerheid en die isolatie is verschrikkelijk. Ik mocht wel bellen. Tenminste, als iemand bereid was om mij een simkaart te geven. Drie dagen zat ik daar, zonder dat ik wist of er iemand aandacht had voor mijn zaak. De vierde dag kwam diezelfde vrouw van de Vreemdelingendienst langs en zij zei waar ik altijd bang voor ben geweest: 'Je gaat weer terug naar Syrië, we zetten je uit'."

Aktham krijgt de schrik van zijn leven. "Ik raakte in paniek en zei tegen haar dat ik een politieke activist was. Assad is naar mij op zoek. Ze zullen me arresteren en vermoorden als ik weer voet zet in mijn geboorteland. Maar ze keek mij zonder emotie aan en zei: 'Dat is beter dan dat jullie hier komen om ons te vermoorden'. Ik kon mijn oren niet geloven."

Intussen had Aktham een simkaartje weten te bemachtigen en belde hij zijn vrouw. "Ze stelde mij gerust en wist via via contact te leggen met iemand op het eiland. Dat was iemand die zich mijn lot aantrok. Ik kan niet zeggen wie dat is. Dat heb ik beloofd. Zij zorgde in ieder geval dat ik een telefoonkaart kreeg en dat het Rode Kruis werd ingeseind. Ik hoorde dat die organisatie mensen zoals ik assisteert, maar daarvan heb ik niets gemerkt. Ze hebben mij in ieder geval nooit bezocht en nooit gevraagd naar mijn verhaal. Je merkt dan wel dat je als vreemdeling op Curaçao alleen staat en wordt behandeld als een crimineel."

In elkaar geslagen

Dat laatste wordt pijnlijk duidelijk als twee van de vreemdelingen door gevangenispersoneel in elkaar worden geslagen."Het rook naar weed in het complex en zij verdachten een Surinamer en een andere vreemdeling daarvan. Die zouden zakjes weed hebben verborgen. Er kwamen speciale politiemensen binnen die de boel doorzochten, maar niets vonden. Als wraak sloegen ze die twee mannen in elkaar. Het bloed lag op de grond. Verschrikkelijk. Die speciale agenten waren geen bewakers, althans ik had ze nooit eerder gezien. Ik heb nog staan schreeuwen om die mannen te laten stoppen. Eén van hen kwam naar mij toe en zei dat hij mij in slaap zou sprayen als ik mijn mond niet hield."

"Toen ik de volgende dag mijn telefoon kreeg om te bellen, heb ik stiekem foto's gemaakt van die Surinamer en al dat bloed en doorgestuurd naar buiten. Daar kwam de bewaking snel achter en toen werden alle telefoons in beslag genomen. Tot aan mijn vrijlating kreeg ik die niet meer terug. Ik mocht nog wel bellen met een publieke telefoon, maar dat was lastig. Ze boeiden mij met beide handen en ik moest met de hoorn op tafel maar zien hoe ik dat voor elkaar kreeg."

Aktham wou zijn telefoon terug en ging in hongerstaking. "Daar werden ze in eerste instantie toch wel ongerust van. Maar in plaats van mij mijn telefoon te geven, gebeurde er iets veel ergers. Na een aantal dagen kwamen ze met eten, deden mij de handboeien weer aan en één bewaker duwde mij tegen de muur. Een andere bewaker propte daarna het eten in mijn mond. Met geweld."

De vrouw die Aktham een telefoonkaart had gegeven, bracht hem ook in contact met Mohammed Khatib, de voorzitter van de Islamitische gemeenschap op Curaçao. "Die beloofde alles voor mij te regelen. Ik hoefde mijn geen zorgen te maken, maar ik moest wel geduld hebben. En dat is moeilijk, als je zo aan je lot wordt overgelaten."

"Een maand later nam Khatib weer contact op en zei me dat alles was geregeld. Ik zou op het vliegtuig naar Nederland worden gezet. De Islamitische gemeenschap had mijn ticket betaald, want ik was door mijn geld heen. Je weet niet hoe opgelucht ik was. Zeker toen de deur van mijn cel openging en ik inderdaad op transport werd gezet naar de luchthaven. Dat was begin deze maand. Ik kan me het nog herinneren als de dag van gisteren, maar weet de datum niet meer."

Toch gaat het mis. TUIfly neemt geen passagiers mee zonder geldig paspoort en weigert Aktham aan boord. Hij keert weer terug naar de SDKK-gevangenis. "Mijn wereld stortte in, ik verloor mijn energie. Ik dacht dit komt niet meer goed."

Vrijgelaten

Donderdag 24 maart wordt Aktham plotseling vrijgelaten, met de verplichting zich wekelijks op woensdag te melden bij de Vreemdelingendienst. Hij heeft inmiddels een paspoort via Syrische bemiddeling van de ambassade in Beirut, Libanon gekregen. 'Geregeld' door een vriend, voor 300 dollar. De papieren om naar een nieuw land van bestemming te reizen worden in orde gemaakt.

Of dat Nederland is, of een ander land, bijvoorbeeld Canada, weet Aktham nog niet. "Hopelijk komt daar dit weekend duidelijkheid over, Insha'allah (als god het wil)."

Dichterlijke ode aan jarig Aruba

Een selectie gedichten van Quito Nicolaas en Olga Orman is vertaald door Fred de Haas en uitgegeven door In de Knipscheer. Het geeft mensen die het Papiaments niet machtig zijn een inkijk in de strijd voor zelfbestuur en vaderlandsliefde.

Tekst: **Otti Thomas**

“De vlag ging omhoog en wapperde na jaren. Ogen vol emotie zien naar boven, volgen het plechtige moment. Hij was er niet, de vader van de pasgeborene, die tot vandaag uitzinnig rouwt, om zijn afwezigheid die blijvend is.”
Zonder een seconde na te hoeven denken, zal elke Arubaan of ‘Antilliaan’ begrijpen dat dit een beschrijving is van 1 januari 1986 toen Aruba officieel een status aparte had en van de pijnlijke werkelijkheid dat de voorvechter van die status, Betico Croes, deze gebeurtenis zelf niet meer meemaakte. Maar verder buiten de Caribische landsgrenzen zijn weinig mensen bekend met dat moment en de bijbehorende emoties, terwijl die geschiedenis door de viering van dertig jaar status aparte toch bijzonder actueel is.
In de Knipscheer gaf twee dichtbundels uit, die een stap zijn in de richting van meer bekendheid over Aruba, de status aparte en vaderlandsliefde. Het zijn Als de Aloë Sluimert en Doorwaaiwoning, respectievelijk van Quito Nicolaas en Olga Orman. Beide Arubanen wonen in Nederland en zijn betrokken bij schrijversgroep Simia Literario en beiden schrijven hoofdzakelijk in het Papiaments.

Vertaler Fred de Haas vond dat een gemis voor mensen die het Papiaments niet machtig zijn. Hij selecteerde en vertaalde daarom tientallen gedichten van Nicolaas en Orman.
“Het bijzondere van deze selectie is dat de lezer iets meer te weten komt van de geschiedenis, cultuur en levensstijl van een Caribisch volk, dat, ofschoon verbonden met de geest van Europa, niet zonder meer aansluiting heeft met de Europese manier van denken en voelen”, schrijft Nicolaas in het voorwoord van Als de Aloë sluimert.
Een groot deel van de 42 gedichten houdt verband met de Arubaanse strijd voor zelfbestuur. Een pijnlijke strijd, zoals bijvoorbeeld blijkt uit Het Jaar van de Maan, waarin Nicolaas de gevoelens van Aruba jegens Curaçao verwoordt. “Aan de Ronde Tafel, heb je mijn ziel getart, oorlogje gespeeld, op het ogenblik van scheiding, en dat alles om de Kroon niet te verliezen.”
Nicolaas is blij met de zelfstandigheid van Aruba, schrijft hij in Verlangen. “Voor huiver, angst en woede is niet langer onderdak als blijdschap waait aan alle kanten. Een kind – met slimme oogjes – is geboren, vol zelfvertrouwen.” Tegelijkertijd vindt hij dat er nog veel is om voor te vechten.

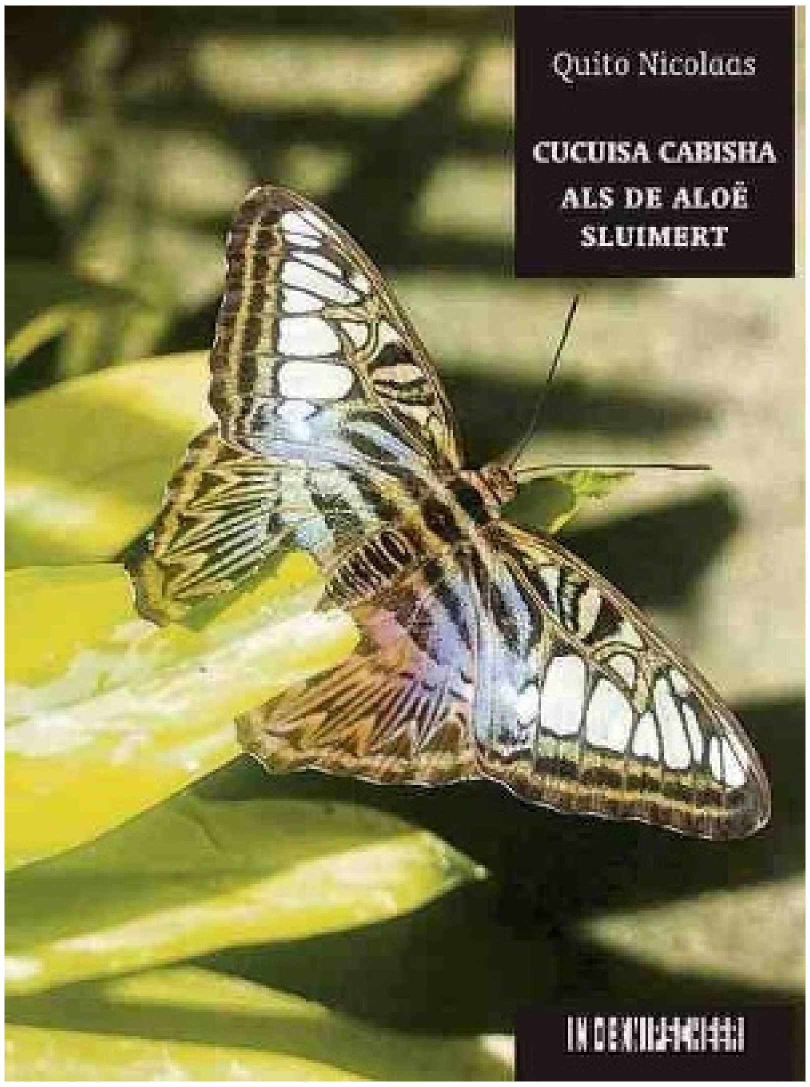

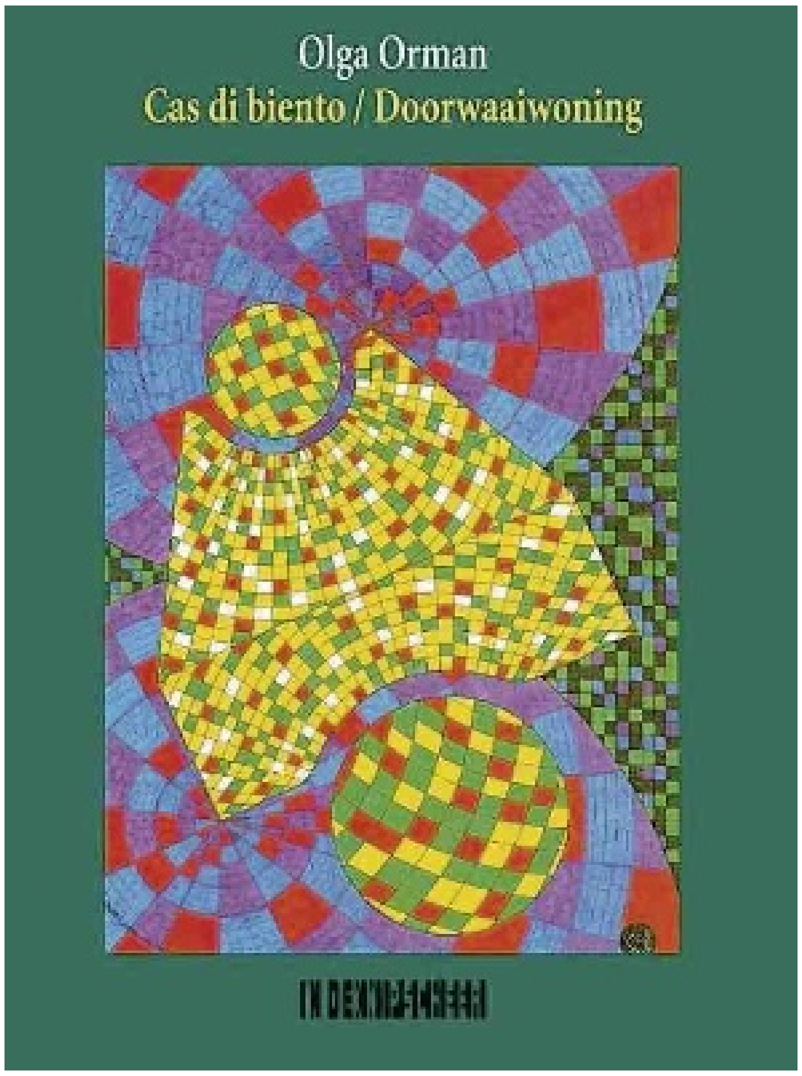

“Mijn Land, je kinderen roepen je op al die barricades, uit een ivoren toren die in Palo Marga werd geboren”, constateert hij in Natievorming.
Met name bij dergelijke gedichten is de uitgebreide uitleg van De Haas een welkome toevoeging. Nicolaas maakt veelvuldig gebruik van termen waar een hele geschiedenis aan vastzit. De ivoren toren en Palo Marga verwijzen naar de protesten tegen de plannen voor een dragrace circuit, die uiteindelijk resulteerden in de val van de eerste regering na de status aparte, legt De Haas uit in een voetnoot.
Nicolaas schrijft ook over andere ontwikkelingen. Afro-Arubaan gaat bijvoorbeeld over migranten, die ondanks hun belangrijke bijdrage aan de opbouw van Aruba gediscrimineerd worden. “Intern kolonialisme? Ja! Als onkruid dat nooit zal vergaan.”
Het zijn geen makkelijke gedichten, die in de Nederlandse vertaling ook deels hun oorspronkelijke soepelheid en ritme kwijtraken. Maar de liefde voor Aruba werkt wel aanstekelijk. “Landje van me, mijn geboortegrond. Ontsprongen aan je schoot, ben je toch ook van mij.”

Geitje toch

Ook uit Doorwaaiwoning blijkt een grote liefde voor Aruba. Olga Orman schreef de 28 gedichten in de periode 1981 tot 2014. Ze zijn toegankelijker en dus van veel minder voetnoten voorzien dan de gedichten van Nicolaas.
Het gedicht Bewust gaat duidelijk over de kolonisatie van de Nederlandse Antillen. “Zes rotsen met hun kop net boven water. Zeilvoerende schepen – vlaggen bontgekleurd – komen snuivend langs; ze nemen ze in bezit en slaan hun tenten op.” En vervolgens over de dekolonisatie. “Zes rotsen met hun kop haast onder water, teren op de zak van de toerist, en roepen ‘van wie zijn we eigenlijk’.”
Een terugkerend onderwerp in het werk van Orman is het Papiaments. “Geitje toch! Niet ‘achter terug’, maar ‘terug’ of ‘ga naar achter’. Eerste les in mijn moedertaal, mijn eerste stap naar later”, aldus de laatste regels van het gedicht De liefde voor mijn taal uit 1981. Dertig jaar later schreef ze Mijn verhaal over de moeizame ontwikkeling van het Papiaments. “Ik was een ruwe diamant: hoe meer slaag mijn sprekers kregen, hoe meer ik op de drie eilanden begon te glanzen.”
Ook in Doorwaaiwoning doen vertalingen niet altijd recht aan het ritme en de melodie van de originele versies in het Papiaments. In het eerder genoemde De liefde voor mijn taal speelt Orman met de woorden patras en padilanti. Een regel als Cuanto cuenta mi ta conta is bijvoorbeeld ook moeilijk te vertalen. Maar vaak is de vertaling erg raak, zoals in het gedicht Als een schelp.

Ik lig
aan zee,
mijn mond halfopen
voel hoe golfjes langs mijn lichaam lopen:
heen en weer, weer heen en weer
ik wentel, kantel, draai en keer,
ze kietelen me telkens weer.

Doorwaaiwoning en Als de Aloë Sluimert zijn beide uitgegeven door uitgeverij In de Knipscheer.

Leesvoer

Nieuw e-kinderboekje

Na haar debuut e-kinderboek 'E vruminga floho' (de luie mier) vorig jaar, heeft Ilia Berends een tweede kinderboekje uitgebracht: E sedia mal kontentu. Dit boekje is geschreven naar aanleiding van het plaatsen van het woord 'Curaçao' op het Wilhelminaplein waarbij ze in eerste instantie de cedille waren vergeten. "Het idee kwam van Liesbeth van Kouwen.", aldus Berends. "Van haar had ik de vrije hand om er een kinderverhaaltje van te maken." Het boekje is wederom alleen digitaal uitgekomen (zie chichiproductions.com), maar deze keer heeft ze het boekje alleen in het Papiaments geschreven. E sedia mal kontentu is een verhaaltje over de cedille van Curaçao die niet meer blij is om de hele dag onder Curaçao te hangen. Op een dag gaat hij er alleen op uit en komt er achter dat het niet zo leuk is als hij dacht...

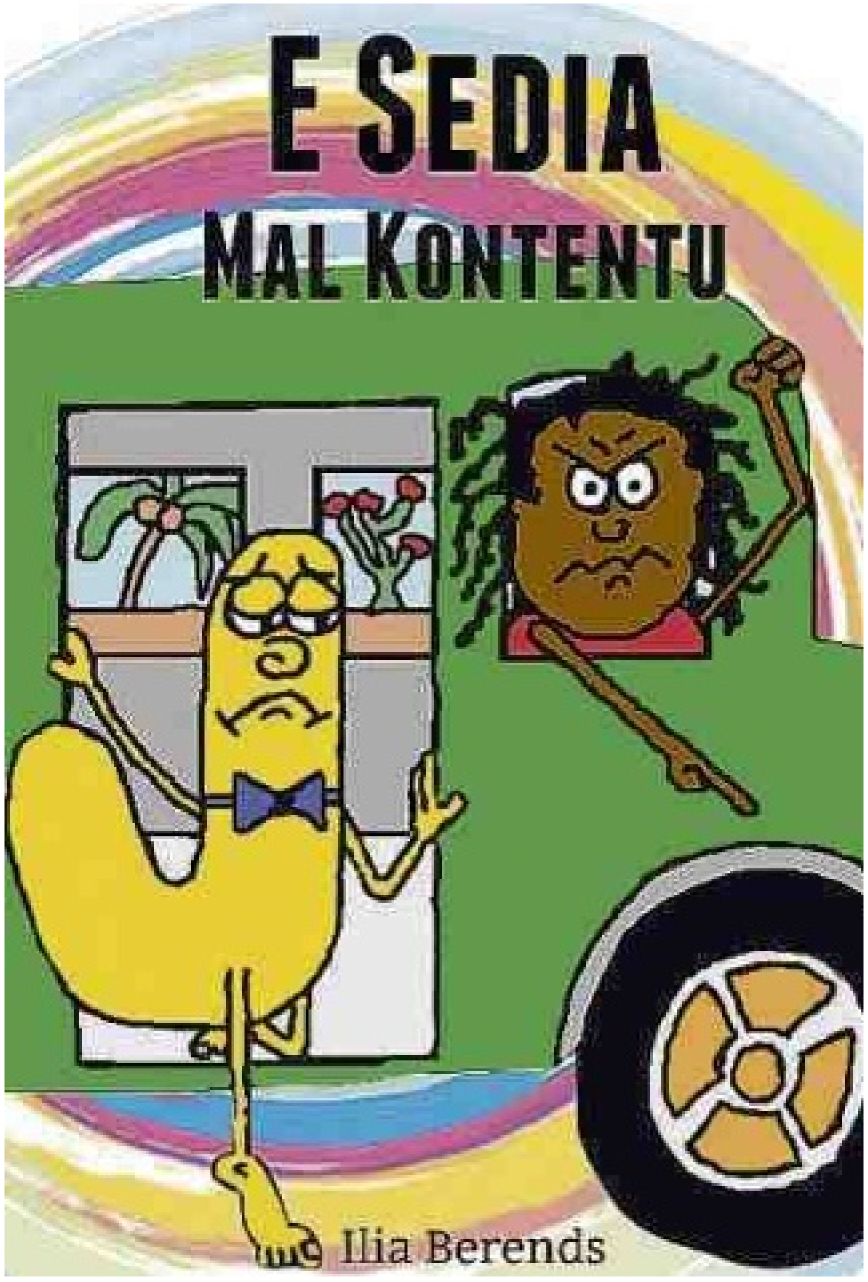

Ars Poëtica.

Vluchtelingen

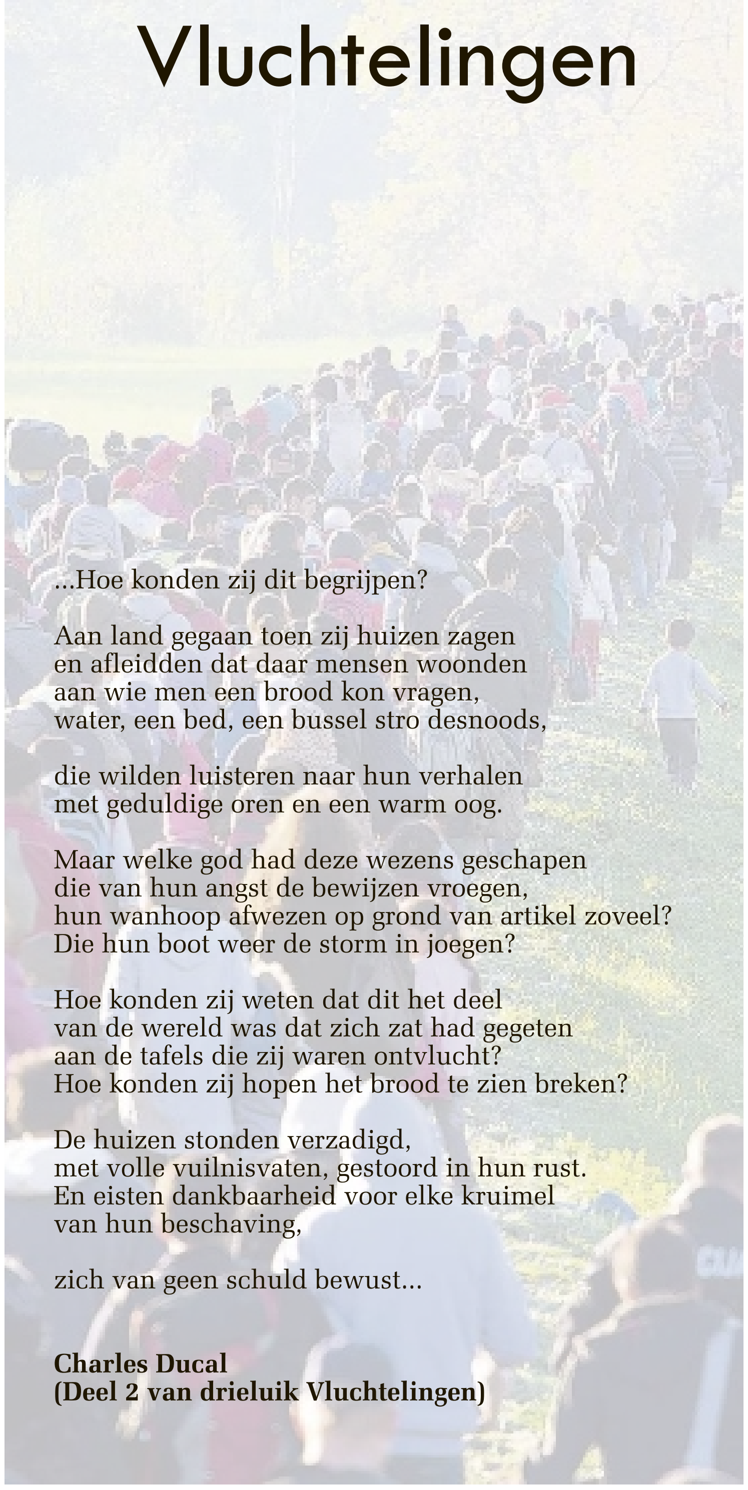

...Hoe konden zij dit begrijpen?

Aan land gegaan toen zij huizen zagen
en afleidden dat daar mensen woonden
aan wie men een brood kon vragen,
water, een bed, een bussel stro desnoods,

die wilden luisteren naar hun verhalen
met geduldige oren en een warm oog.

Maar welke god had deze wezens geschapen
die van hun angst de bewijzen vroegen,
hun wanhoop afwezen op grond van artikel zoveel?
Die hun boot weer de storm in joegen?

Hoe konden zij weten dat dit het deel
van de wereld was dat zich zat had gegeten
aan de tafels die zij waren ontvlucht?
Hoe konden zij hopen het brood te zien breken?

De huizen stonden verzadigd,
met volle vuilnisvaten, gestoord in hun rust.
En eisten dankbaarheid voor elke kruimel
van hun beschaving,

zich van geen schuld bewust...

Charles Ducal
(Deel 2 van drieluik Vluchtelingen)

Letra

Bocas longlist fictie

Vorige week gaf Letra een overzicht van de poëziebundels die op de longlist voor de Bocas Literatuurprijs 2016 werden geplaatst. Deze week de longlist voor fictie.

Andre Alexis

De nieuwste roman van Andre Alexis (Trinidad 1957, woonachtig in Canada) 'Fifteen Dogs' gaat over een ongewoon experiment. Vijftien honden, woonachtig in een dierenasiel, ontvangen van de goden de gave van menselijk bewustzijn en taal. Dat naar aanleiding van een discussie tussen twee zonen van Zeus, Hermes en Apollo, over de vraag of dieren gelukkiger zouden zijn indien ze waren begiftigd met menselijk verstand. Vandaar het experiment. Als de honden het menselijk verstand hebben ontvangen en op een wonderlijke dag ontwaken met bewustzijn, merken ze al snel hoe anders en hoe ingewikkeld de wereld in elkaar steekt. Ze weten uit het asiel te ontsnappen en vestigen zich ergens in een park. Een van de honden ontwikkelt zich tot dichter. Dat bevalt hem goed. Als dichter ontdekt hij allerlei levenservaringen. Een andere hond leert Engels spreken en raakt bevriend met een mens, Nira. Andere honden ontwikkelen vriendschap voor elkaar. Maar een voor een ervaren ze wat het is om gekoeioneerd te worden, verraden of verlaten te worden. Het leven valt beslist niet mee. Maar ze blijken in staat tot leren. Zo leren ze onder meer dat er zonder pijn niet geleerd kan worden. Aan het einde van het experiment hebben Hermes en Apollo nog geen antwoord op hun vraag gekregen.

Sharon Millar

The Whale House and Other Stories van Sharon Millar (Trinidad en werkzaam aan de UWI in Trinidad) werd al eerder hier besproken. Een patholoog-anatoom moet liegen over de dood van een jongen die in opdracht van de regering werd vermoord. Een meisje probeert een verzoening te bewerkstelligen met de ouders van een Amerikaans meisje dat door haar broer werd vermoord. Een jonge moeder wordt met de eindigheid van haar leven geconfronteerd wanneer ze verneemt dat ze kanker heeft. Alhoewel Trinidad sterk aanwezig is in alle verhalen, gaan ze over universele grenservaringen. "There is a sweet and bitter magic here that Millar performs via the bodies of the characters. Women have turmeric eyes, men are too beautiful to die, children dance the cocoa and unborn babies are made born as baby sharks. This book made me catch my breath. It made me shake my head and sigh. The characters barb and the language sings", schrijft Tiphanie Yanique

Olive Senior

Ten slotte werd ook The Pain Tree van de zeer bekende auteur Olive Senior uit Jamaica op de longlist geplaatst. Een gevarieerde bundel verhalen over hooggespannen verwachtingen en wraak, over onderhandelen met de duivel en over de hypocrisie van volwassenen. Maar ook een magisch-realistisch verhaal over Afrikaanse magie en, geheel anders weer, over een meisje dat probeert haar eenzaamheid en kwetsbaarheid te overwinnen.

Deze week werd de shortlist bekendgemaakt, de prijswinnaars poëzie, fictie en non-fictie, van wie uiteindelijk een de hoofdprijs zal ontvangen tijdens het Bocas Literatuur Festival eind deze maand. De poëzieprijs is toegekend aan Tiphanie Yanique, de fictieprijs aan Olive Senior en de non-fictieprijs aan The Gymnast and Other Positions, van Jacqueline Bishop.

ÑAPA

Blauwe spotlights op gebouwen voor bewustzijn over autisme

‘Er zijn overal pillen voor, maar niet voor autisme’

Het is vandaag World Autism Awareness Day. De rest van de maand staat ook in het teken van autisme. Vorig jaar lichtte de lokale autismevereniging ACC (Asosiashon pa Autismo Curaçao) in kader daarvan voor het eerst gebouwen blauw uit. Dit jaar gaat de campagne op herhaling. Er is op Curaçao geen onderzoek gedaan naar het aantal mensen met autisme, maar als je wereldwijde cijfers doortrekt zouden er op het eiland tegen de 1500 mensen met autisme moeten zijn.

Tekst: **Judice Ledeboer** Foto’s: **Ken Wong**

Een autismespectrumstoornis (ASS) is een ontwikkelingsstoornis waarbij de informatieverwerking in de hersenen verstoord is. ASS begint op jonge leeftijd en speelt het gehele leven een rol. Het heeft gevolgen voor vele aspecten van het leven, zowel voor het kind als zijn omgeving. Vaak gebruikt men de term autisme als men eigenlijk een autismespectrumstoornis bedoelt. (Klassiek) autisme is echter een vorm van ASS. Andere vormen zijn: het syndroom van Asperger en PDD-NOS.

Autisme zie je niet aan de buitenkant, maar het heeft grote invloed op iemands leven en diens omgeving. Bij mensen met autisme werkt de informatieverwerking in de hersenen op een andere manier. Met autisme word je geboren en het blijft gedurende je hele leven een rol spelen.

Autisme wordt niet veroorzaakt door de opvoeding. Alles wat mensen met autisme zien, horen, ruiken et cetera wordt op een andere manier verwerkt. De combinatie van over- en/of ondergevoeligheid van ieder persoon met autisme is uniek. En dat brengt een andere mix van sterke en zwakke kanten met zich mee.

Zo hebben mensen met autisme vaak een goed oog voor detail, zijn ze eerlijk, recht door zee, analytisch en hardwerkend, maar hebben ze moeite met overzicht houden en sociale contacten en hebben ze een opvallend beperkt aantal interesses of activiteiten.

De zorg vanuit de overheid voor personen met autisme op Curaçao gaat via de SGR-Groep. De AAC is in het leven geroepen om ouders en mensen met autisme te begeleiden en om volwaardige acceptatie van mensen met autisme in de samenleving te bewerkstelligen.

De AAC is een vereniging van ouders en personen met autisme. De vereniging bestaat ook uit therapeuten, mensen vanuit het onderwijs en vanuit de zorgsector die openstaan voor mensen met autisme. De AAC zet zich in voor: een tijdige herkenning en goede diagnose van autisme; het recht op goede zorg; het recht op passend onderwijs; de begeleiding naar werk of goede dagopvang en de volwaardige acceptatie van personen met autisme in de samenleving.

Autisme kent vele gezichten. Sommige mensen met autisme zoeken weinig contact met anderen. Anderen doen dit juist heel actief, maar vaak op een manier die ‘vreemd’ overkomt. Er zijn mensen met autisme en een verstandelijke beperking, maar ook mensen met een hoge intelligentie. Sommigen kunnen met de juiste begeleiding een behoorlijk zelfstandig leven leiden, anderen hebben hun leven lang veel hulp nodig.

Marcel Reining, voorzitter van de AAC, en Mireille Albersen, vicevoorzitter, hebben beiden een kind met autisme en zetten zij zich via de AAC in om het beeld dat er is over autisme helderder te maken. “Er is nog nooit een onderzoek gedaan op Curaçao naar het aantal personen met autisme, maar wereldwijd gaat men ervan uit dat dat 1 op de 90 is. Dan hebben we op Curaçao tegen de 1500 mensen met autisme”, aldus Albersen.

Reining en Albersen hebben beiden veel duidelijkheid gekregen over hun kind toen de diagnose van autisme was gesteld. Hun kinderen, allebei zijn ze nu zeven jaar oud, toonden een bepaald gedrag dat niet herkenbaar was voor de ouders. “Soms denk je dat het kind treitert, maar hij doet dingen waar hij soms zelf geen controle over heeft”, legt Albersen uit. “Daarom is het zo belangrijk dat je als ouders weet welke kenmerken er zijn voor mensen met autisme. Het is voortdurend kijken of dat wat hij doet een onderdeel is van een kenmerk, of dat hij nu zijn zin wil hebben. En bij een kind met autisme is het heel belangrijk om grenzen aan te geven.”

Mireille Albersen, vicevoorzitter van AAC: Soms denk je dat het kind treitert, maar hij doet dingen waar hij soms zelf geen controle over heeft.”

De kenmerken van autisme (zie kader) zijn lang niet allemaal van toepassing op ieder mens met autisme. Het gaat altijd om de unieke combinatie van een aantal van de kenmerken. Soms kan een ‘lastig’ kind dat niet goed luistert er echt niets aan doen. Gewoon ‘opvoeden’ helpt niet bij mensen met autisme. Maar ouders hebben niet altijd door dat hun kind zich ‘anders’ ontwikkelt. Ze modderen jaren aan met alle gevolgen voor het kind, de ouders, broers en zussen.

Albersen: “Als je ziet dat je kind zich anders ontwikkelt moet je je niet met een kluitje in het riet laten sturen. De eerste stap is een bezoek aan de huisarts die een doorverwijzing naar een specialist moet afgeven. En als ouders het gevoel hebben dat ze niet serieus genomen worden, kom dan naar ons. Wij kunnen ondersteuning geven in de stappen die genomen moeten worden om een juiste diagnose te krijgen.”

Met een juiste diagnose kan er een goede behandeling komen. “Een juiste diagnose op vroege leeftijd is handig”, aldus Reining. “Ik kan me voorstellen dat je het als ouders opgeeft als er geen begrip is, als je geen hulp krijgt. Je zit voortdurend naar een puzzel te kijken en je weet niet wat er aan de hand is. En ik kan me ook voorstellen dat je je kind zijn zin geeft, terwijl het juist grenzen nodig heeft. Ik zeg altijd: ‘Zeg wat je doet en doe wat je zegt’. En niet praten over het kind waar het bij is. Maar praat met het kind. Wees voorspelbaar, wees helder en duidelijk en houd je daar ook aan.”

De diagnose autisme kan alleen vastgesteld worden door deskundigen. En als de diagnose er is kan er een behandelingstherapie worden opgesteld. De AAC helpt met het geven van informatie en trekt daarmee samen op met de SGR-Groep en het TEC (Trainings Expertise Centrum). Tijdens een behandeling krijgen de kinderen bijvoorbeeld logopedie en speeltraining. Voor de ouders is het vooral belangrijk dat ze weten hoe om te gaan met de diagnose van kind. Deze informatie kan ervoor zorgen dat er minder spanning is tussen de ouders en het kind.

“Hoe minder spanning, hoe minder uitingen van het kind. Het is een negatieve spiraal die gestopt kan worden en dan gaat het kind met sprongen vooruit”, legt Reining uit. “Begrip is niet altijd genoeg. Je moet de vaardigheid hebben om om te gaan met een kind met autisme.”

Albersen vult aan: “Als een kind behandeld wordt kunnen de driftbuien weggaan. Bij mijn zoon was het het beste om hem, als hij een driftbui had, te laten, zodat hij er zelf uit kon komen. Wel laten merken dat je er voor hem bent maar niet ingrijpen, sussen, aanhalen, troosten of toespreken.” Albersen ging naar de huisarts met haar zoon toen een reis met het vliegtuig naar Nederland een ware nachtmerrie was. “Ik kwam erachter dat hij niet kon omgaan met verandering. In het vliegtuig was het negen uur lang een drama. Ik had er ook moeite mee om hem te bereiken. Daar werd ik zelf heel onzeker van. Ik ging aan mezelf twijfelen. Ik heb maar één zoon en kon niet vergelijken met een ander kind. Via de huisarts kwam ik terecht bij een ontwikkelingspsycholoog en de diagnose was zonder meer autisme. Als ouder voel je het toch het beste aan. Als je ziet dat je kind zich anders ontwikkelt dan een ander kind van dezelfde leeftijd, dan mag je aan de bel trekken.”

Reining: “Onze zoon was in het begin een heel tevreden kind. In de buik was hij rustig, maar hij liep motorisch achter. Dan kom je erachter dat er iets met het kind moet gebeuren. Hij toonde ook bepaald herhalend gedrag. Als je weet dat het autisme is, dan weet je dat het kind bijzonder gedrag vertoont waar hij niets aan kan doen. Als je dat weet dan kun je als ouder ook meer hebben.”

Albersen: “Ik ben als moeder enorm geholpen toen ik wist dat mijn zoon autisme had. Ik kan beter met hem omgaan. De band tussen hem en mij is goed. We zijn allebei gegroeid na de diagnose.”

Autisme is een sensorisch probleem. Mensen met autisme kunnen de prikkels die ze binnenkrijgen via de zintuigen niet goed verwerken. Albersen: “Er zijn overal pillen voor, maar niet voor autisme. We zijn dus aangewezen op goede informatie, therapie en behandeling. Er zijn ook allerlei gradaties van autisme en daarom is bij iedereen de behandeling anders. Overigens zijn niet alle ontwikkelingsachterstanden een vorm van autisme.”

De AAC is meer dan een ‘oudervereniging’. “Niet alleen het kind heeft hulp nodig. Ouders hebben ook steun nodig. Wij ondersteunen door de ouders informatie te geven hoe ze kunnen omgaan met een kind met autisme”, aldus de voorzitter.

Speciale aandacht voor autisme is er op 1 en 2 april in verband met de start van Autism Awareness Month waarin internationale aandacht gevraagd wordt voor autisme. Op Curaçao wordt dat gedaan via Light It Up Blue. Op de avond van 1 april, het begin van de Autism Awareness Month worden wereldwijd zo veel mogelijk monumenten, sportstadions, bruggen, scholen, universiteiten maar ook bedrijfspanden blauw verlicht.

De AAC heeft in 2015 een succesvolle eerste LIUB-campagne georganiseerd in aanwezigheid van leden van het kabinet en parlement. Toen werden de Handelskade en de Emmabrug voor het eerst blauw verlicht. Ook dit jaar zullen weer veel organisaties hun gebouwen en monumenten blauw verlichten en de AAC hoopt daarmee dat iedereen zich meer bewust gaat worden van autisme en dat er meer begrip komt voor mensen met autisme.

Meer informatie over ACC is te verkrijgen via e-mailadres autisme.curacao@gmail.com of telefonisch via 522-3607 (Mireille Albersen) of 518-8565 (Angelique Cecilia).

Marcel Reining, voorzitter van de AAC: “Hoe minder spanning, hoe minder uitingen van het kind. Het is een negatieve spiraal die gestopt kan worden en dan gaat het kind met sprongen vooruit”

Kenmerken van autisme

– Wordt erg geboeid door draaiende voorwerpen
– Verzet zich tegen knuffelen of troosten of reageert hier passief op
– Neemt geen initiatief tot of deel aan een gesprek
– Drukt behoefte voor affectie uit door de ander mee te trekken
– Vertoont opvallende stereotiepe lichaamsbewegingen, herhalen
– Vermijdt oogcontact of kijkt door je heen
– Kent geen angst voor echt gevaar
– Is meer dan normaal gehecht aan bepaalde voorwerpen
– Verzet zich tegen veranderingen
– Heeft extreme emoties (zoals drift-, huil- of lachbuien) die niet altijd te begrijpen zijn
– Onderzoekt voorwerpen ongewoon vaak door middel van ruiken, likken of voelen
– Heeft veel aanmoediging of overreding nodig om iets nieuws te proberen
– Speelt liefst alleen of mist sociale vaardigheden om met leeftijdgenoten te spelen
– Kan geen vriendschap sluiten of onderhouden
– Reageert niet op anderen of laat het initiatief tot contact aan de ander over
– Heeft de neiging om de aandacht van de ander op te eisen
– Herhaalt woorden op een voor de ander zinloze manier (‘papegaaien’)
– Kan zich niet verplaatsen in gevoelens van anderen
– Praat niet of opvallend ongewoon
– Praat of vraagt onophoudelijk of wil voortdurend over een bepaald onderwerp praten
– Lijkt doof
– Is vaak ongevoelig of overgevoelig voor pijn, hitte of kou
– Neemt alles heel letterlijk, heeft geen normale fantasie
– Speelt met materiaal waar het niet voor bedoeld is
– Is langdurig met hetzelfde materiaal of met een favoriet onderwerp bezig
– Is sterk in de ene vaardigheid maar zwak in de andere
– Fladdert bij opwinding

Drie lokale films op filmfestival Curaçao

Voor de vijfde keer vindt van aanstaande woensdag tot en met zondag het Curaçao International Film Festival Rotterdam (CIFFR) plaats in The Cinemas. Het filmfestival wordt door Fundashon Bon Intenshon georganiseerd in samenwerking met, zoals de naam al aangeeft, het IFFR (International Film Festival Rotterdam). Tussen alle internationale films is er dit jaar wederom aandacht voor films van eigen bodem, te weten de documentaire 'Mi ta hasi mi kos' over actrice Rina Penso, de korte dansfilm 'From Dirt' en de korte film 'Heart of a Monster'. Vanaf vandaag zijn de kaartjes voor het filmfestival te koop aan de kassa van The Cinemas. Het complete programma is te vinden op curacaoiffr.com.

Documentaire over actrice Rina Penso

Mi ta hasi mi kos

'Mi ta hasi mi kos' (Ik doe mijn eigen ding) is gemaakt door Wilma Ligthart die eerder een documentaire maakte over de Surinaamse schrijfster Cynthia McLeod. Rina Penso heeft ontelbare prachtige rollen vertolkt in het theater en op het witte doek, en vertaalde klassieke theaterstukken naar het Papiaments. Ze was een van de initiatiefnemers van Toneelvereniging Thalia die in 1967 werd opgericht vanuit het idee dat Curaçaoënaars ook zelfstandig een toneelgroep in leven kunnen houden zonder hiervoor afhankelijk te zijn van Nederland. In de film blikt de 86-jarige Penso terug op haar leven en neemt de kijker mee naar de verschillende plekken op Curaçao die belangrijk zijn geweest voor haar carrière en persoonlijke leven. Ook vrienden, collega's en familieleden komen aan bod.

Wilma Ligthart is behalve filmmaker, actrice en yogadocent. Ze begon haar carrière als actrice bij de theatergroep Dogtroep. Voor de VPRO regisseerde ze enkele dramaseries, waarin ze ook de hoofdrol speelde.

'Mi ta hasi mi kos' is te zien op vrijdag 8 april om 20.00 uur, zaterdag 9 april om 10.45 uur en zondag 10 april om 16:45 uur. Bij alle drie de voorstellingen zullen regisseur Wilma Ligthart en producent Barbara Martijn aanwezig zijn om achteraf vragen van het publiek te beantwoorden.

Heart of a Monster

De korte film 'Heart of a Monster' van Damian Marcano is gefilmd in Curaçao in samenwerking met de medewerkers en studenten van Instituto Buena Bista (IBB) en het CIFFR. Heart of a Monster is gefilmd en geproduceerd tijdens een artist-in-residence programma van twee maanden, een initiatief van IBB en CIFFR. De film kwam mede tot stand dankzij sponsoring.

De film gaat over Dada en een monster dat verslagen moet worden. Dada is de sterkste en behendigste van alle mannen, die de zwakke punten van een monster gaat leren kennen om het te kunnen verslaan. De dorpelingen vrezen dat Dada nooit meer zal terugkeren. Het eenvoudige uitgangspunt van goed en kwaad botsen in dit verhaal. De kracht van het kwaad blijkt sterker dan verwacht. Moet Dada zichzelf opofferen om iedereen te redden?

Damian Marcano komt oorspronkelijk uit Trinidad en verhuisde op twaalfjarige leeftijd naar de Verenigde Staten. Aanvankelijk wilde hij arts worden en studeerde hij medicijnen aan de Ohio State University. Uiteindelijk werd hij webdesigner en -programmeur en vervolgens filmmaker. Na de korte film 'The Little Boy and the Ball' (2011) maakte hij zijn eerste speelfilm 'God Loves the Fighter'. Op het Trinidad & Tobago Film Festival werd de film bekroond met drie prijzen en Marcano won de Yellow Robin Award in Curaçao IFFR 2014. In Rotterdam filmde Marcano de korte film 'Giants' met jongeren uit Rotterdam-Zuid tijdens een artist-in-residence programma dat voortvloeide uit het winnen van de CIFFR Yellow Robin Award.

'Heart of a Monster' is de voorfilm bij 'Landfill Harmonic' (een documentaire over jongeren uit een sloppenwijk in Paraguay die een orkest vormen door instrumenten uit vuilnis te maken) die te zien is op donderdag 7 april om 17.00 uur, vrijdag 8 april om 22.15 uur en zondag 10 april om 14.15 uur. Damian Marcano is aanwezig bij alle voorstellingen.

From Dirt

'From Dirt' is een korte dansfilm van Hester Jonkhout. Een man en een vrouw komen elkaar tegen in een verlaten wereld. Zij reageren aanvankelijk vijandig op elkaar, maar al snelt ontstaat een intense en kwetsbare relatie. Dit brengt echter ook angst en achterdocht met zich mee. From Dirt is een ritmische verkenning van verlangen, intimiteit en afwijzing.

Hester Jonkhout werd in 1972 op Curaçao geboren en verhuisde op haar vijftiende naar Nederland. Ze volgde de Nederlandse Filmacademie waarna ze naar Suriname vertrok, waar ze meewerkte aan diverse speelfilms, documentaires en reportages. Sinds 2012 woont Jonkhout weer op Curaçao.

'From Dirt' wordt vertoond als voorfilm bij '45 Years' (een speelfilm over een echtpaar dat zich opmaakt voor hun 45-jarige huwelijksdag tot het verleden daar tussenkomt) op donderdag 7 april om 21.30 uur, vrijdag 8 april om 17.15 uur, zaterdag 9 april om 10.15 uur. Filmmaker Hester Jonkhout is aanwezig bij alle voorstellingen.

Food for thought.

Verrassende groente: rodekool

Voor u vandaag veelzijdige kip maar gecombineerd met een verrassend andere groentesoort. Rodekool is het hele jaar verkrijgbaar en hoeft derhalve niet meer alleen in de herfst of winter te worden gegeten. Dit recept biedt u andere perspectieven om rodekool klaar te maken, dan traditioneel met appeltjes.

Tekst: **Miriam de Windt**

Rodekool is één van de oudste koolsoorten en is een sluitkoolgewas. Andere sluitkolen zijn witte kool, savooiekool en spitskool. De naam zegt het al: de bladeren sluiten dicht op elkaar. Bij goede verse sluitkolen dienen de buitenste bladeren stevig te zijn en min of meer glanzend.
Rodekool valt onder de categorie harde groente. Het kan ook rauw gegeten worden. Prettiger is wel om het dan fijn te raspen of heel fijn te snijden. En in ieder geval geen grote hoeveelheden te serveren, zoals u wel kunt met sla. Rodekool is zoals bekend zwaar verteerbaar, net als andere koolsoorten, en kan ook gasvorming veroorzaken. Om rodekool beter verteerbaar te maken, kunt u het marineren in verdunde azijn of even in heet water laten staan.
Rodekool wordt meestal gekookt, maar het kan ook gewokt of gesmoord worden. Door een klein beetje azijn of citroensap toe te voegen behoudt de kool zijn typische rode kleur.
Het pigment (cyanidine) in rodekool is zeer geschikt om de zuurgraad (pH) in vloeistoffen te meten en wordt ook als zodanig gebruikt. Het verandert namelijk sterk van kleur, afhankelijk van de pH: van rood in zeer zure vloeistoffen, naar roze, paars, groen en geel in zeer basische.
Als rauwkost kunt u rodekool met alle gerechten serveren, maar traditioneel past gekookte, gewokte of gesmoorde rodekool bij rood vlees of wild.

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.
C 520-6932

Koken met wijn

Wijn wordt al eeuwen gebruikt als smaakmaker in gerechten. Met name in de Mediterrane keuken wordt veel met wijn gekookt.
Wijn laat het vlees malser en zachter worden door het vlees er in te marineren, koken of stoven. Wijn geeft ook een aparte smaak aan uw gerecht.
En u hoeft geen dure wijn hiervoor te gebruiken. Het is zelfs een beetje zonde om een dure wijn te 'verspillen' aan de bereiding van gerechten. De aller goedkoopste en niet echt lekkere wijn is ook niet de bedoeling. Kies een wijn die niet al te duur en toch nog te drinken is.
Wel moet u zorgen voor een goede RVS- of geëmailleerde pan. Wijn bevat zuren die kunnen reageren met metaal. Hierdoor kan uw gerecht een metaalsmaak krijgen. Gebruik daarom zeker geen aluminium pannen of oude pannen met scheurtjes.

Analyse

De rodekool in dit gerecht levert de meeste goede voedingsstoffen. Namelijk vezels, kalk, ijzer, vitamines A, B1, B2 en C. De kip is ook medeleverancier van B1 en B2.
De kip is het enige ingrediënt dat verzadigde vetten en cholesterol bevat. Allebei de voedingsstoffen worden voor circa 20 procent van uw DAH geleverd door de kip. En dit terwijl u alle vellen en vet getrimd heeft vóór de bereiding.
Bij alle gerechten met vlees, vis of gevogelte, hoe mager en goed getrimd ook, u ontkomt niet aan wat cholesterol in uw maaltijd.
Het totaal vet in dit gerecht is aan de hoge kant (34 procent van het DAH). Het recept vraagt om acht eetlepels olijfolie en het is voor vier personen. Twee eetlepels per persoon vind ik persoonlijk veel olie in uw maaltijd. Wat u kunt doen is, als de kip bruin is, het uit de pan nemen en de overgebleven olie met keukenpapier weghalen. Uw pan blijft dan alleen ingesmeerd met olie. Immers, voor het smoren van de rodekool met de sjalotten heeft u ook olie gebruikt. Eenmaal samen in de pan met de kip, is er voldoende vocht en vet om uw gerecht niet aan te laten branden.
Ondanks de hoeveelheid olie, is dit kipgerecht toch heel laag in calorieën: maar 16 procent van uw DAH. Tot slot is het ook heel laag in natrium (maar 7 procent).

Wederom een makkelijk en voedzaam kipgerecht: weinig ingrediënten, makkelijke bereidingswijze en veel goede voedingsstoffen. Gezien de hoeveelheid vezels is dit gerecht geschikt bij obstipatieklachten. Door de vezels is het tevens geschikt bij een cholesterolbeperkt dieet. Zoals bekend helpen vezels om uw cholesterol in het bloed te verlagen.
Door de lage hoeveelheid calorieën en natrium, is het ook geschikt bij het afslanken en bij natriumbeperkte diëten.
De rodekool is al een flinke hoeveelheid en goed verzadigend, waardoor dit gerecht makkelijk alleen geserveerd kan worden met een tweede lichtverteerbare groente. Bijvoorbeeld met worteltjes, gestoofde groene papaya, jonge peultjes of snijbonen, gewokte courgette of gewokte bladgroente. Voldoende keuze voor een gezonde maaltijd.

Kook mee met May.

Ingrediënten:
4 sjalotten, schoongemaakt en heel fijn gesneden
Zout en versgemalen zwarte peper
8 eetlepels extra virgin olijfolie, verdeeld
2 pond rodekool, goed gewassen, fijn geschaafd, kern verwijderd
8 kippendijen, zonder vel
¼ cup droge witte wijn

Bereidingswijze:
De sjalotten met wat zout in een teflonpan met 5 eetlepels van de olie zachtjes 3 minuten bakken.
De geschaafde rodekool bij de sjalotten voegen, op een klein pitje de kool laten verminderen tot de helft van het volume.
Intussen in een braadpan de kippendijen bestrooid met zout en peper, bruin bakken in de rest van de olie, met de wijn besprenkelen.
Als kip mooi bruin is, de kool op de kip scheppen en afgedekt op een klein pitje 40 minuten laten pruttelen, af en toe omroeren.
Afmaken met zout en peper.

Voor 4 personen.

Eet smakelijk,
May

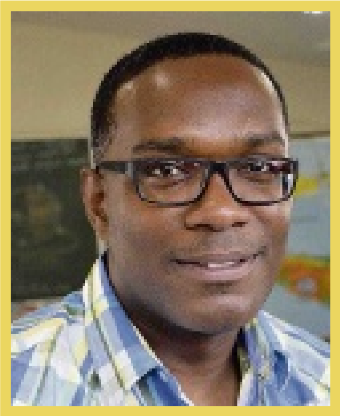

Work & Travel met Elton

Hoe meer hij reist, hoe meer hij van Curaçao gaat houden. Voorlopig is hij echter nog op wereldreis. Docent Aardrijkskunde Elton Sint Jago doet in de Ñapa maandelijks verslag van zijn belevenissen.

Ethiopië 2/3: Het noorden

Met de bus vetrok ik vanuit Addis Ababa naar het noorden. De reis duurde elf uur en ging door het prachtige landschap, zoals de spectaculaire Blue Nile Gorge. Aan boord zaten een aantal buitenlanders en een Ethiopiër met wie ik een paar dagen heb opgetrokken.

Tekst: **Elton Sint Jago**

De eerste stop was Bahir Dar, een stad met circa 300.000 inwoners aan het Tanameer waar de Blauwe Nijl richting Egypte begint te stromen. De stad heeft niet veel te bieden, maar de omgeving wel. Het Tanameer is bekend om zijn eilandjes met verschillende dorpjes en kleine, cirkelvormige kloosters gebouwd in de 17e eeuw. Deze Ethiopisch-Orthodoxe kloosters zijn mooi en vanbinnen kleurrijk beschilderd en de moeite waard om er twee of drie van te bezoeken. Ook de papyrusbootjes kun je vaak op het meer spotten.
Met het lokale openbaar vervoer gingen we richting de Blauwe Nijlwatervallen. We kwamen in een klein dorpje waar we kaartjes moesten kopen, en een lokale gids nam ons mee naar de watervallen. De wandeling duurde ongeveer 40 minuten en op een gegeven moment moesten we over een hoge hangbrug lopen; een nachtmerrie voor degenen met hoogtevrees! De watervallen maakten zeker indruk en het geruis gaf aan hoeveel kracht er in het water zat.
Met zijn allen gingen we verder naar Gondar, een iets grotere stad dan Bahir Dar en het is een bekende studentenstad in Ethiopië. De bekendste attractie is ongetwijfeld het Fasil Ghebbi complex (Royal Enclosure). Het complex, bestaande uit verschillende kastelen, kerken en een meer, ligt midden in de stad en is in de 17e eeuw door keizer Fasilides gebouwd. De kleine Debre Birhan Selassie kerk is prachtig beschilderd met honderden gezichten aan het plafond die engelen voorstellen.
De anderen met wie ik optrok besloten om een trekking te doen in de Simien bergen. Zij wilden vijf of zes dagen gaan, ik maximaal drie dagen. Ik hou wel van avontuur maar zo'n lange trekking is niet mijn ding. We bezochten de drukke markt van Gondar waar we alvast spullen hebben gekocht die meegenomen moesten worden: voedsel, een pot en pan, bestek enzovoorts.
Vroeg in de ochtend vertrokken we naar Debark waar we entree moesten betalen voor het nationaal park, slaapzaken moesten huren en de verplichte, bewapende wacht moesten inhuren. We werden afgezet en begonnen de wandeling rond twee uur 's middags. Onze bagage werd door muilezels gedragen, vergezeld van drie mannen.
De wandeling was erg mooi, het landschap prachtig groen met indrukwekkende afgronden en laaggelegen wolken die voorbij trokken. Op gegeven moment hoorde ik donder op een afstand maar ik hoopte dat het weer op afstand zou blijven. Dat was niet zo! Ik had gelukkig wel regenkleding bij me maar het bleef lang regenen; de paden werden glad en modderig en zodoende werd de tocht veel zwaarder. Ik vond het op gegeven moment helemaal niet leuk meer en we kwamen in het donker aan bij het kamp in plaats van vóór zonsondergang. Alles was kletsnat, onze slaapzakken ook.
Nadat we gegeten hadden ging iedereen slapen in een grote, cirkelvormige hut. Het slapen ging moeilijk want het was een beetje koud (hoogte circa 3300 meter) en alles was nog nat natuurlijk. Ik besloot toen ook dat ik niet verder wilde gaan met de trekking. Ik keerde terug naar Gondar en daarna vetrok ik richting Lalibela.
Lalibela, een stadje van 15.000 inwoners, is beroemd om zijn monolithische kerken (rotskerken) en dat is dé reden waarom mensen de stad bezoeken want er is verder niet veel anders te zien en doen. De entreeprijs voor de kerken vond ik wel aan de hoge kant. De kerken werden gebouwd toen koning Gebre Meskel Lalibela aan de macht was in 12e en 13e eeuw en het complex staat op de Unesco Werelderfgoedlijst. Het was ontzettend interessant en fascinerend om te zien hoe deze kerken uit rotsen gehouwen werden en ik moest een beetje aan Petra in Jordanië denken. Het complex heb ik in twee dagen bezocht, de tweede dag met een gids zodat je ook weet wat je allemaal ziet.

Het volgende verslag komt uit het zuiden van Ethiopië, een echt 'hoogtepunt' van al mijn reizen tot nu toe.

Eropuit met nieuwe gids in de hand

Stichting Uniek Curaçao geeft een nieuwe versie van 'De Natuur & Cultuur Gids' uit, met onder meer leuke plekjes in de natuur en wandelingen. Bándabou-correspondent Xavora Ricardo-van der Biest maakte samen met Bernice Falconi, coördinator en productiemanager, en Terence Ching, projectleider bij Stichting Uniek Curaçao, een wandelroute bij Boka Ascencion uit de gids.

Tekst en foto's: **Xavora Ricardo-van der Biest**

De wandeltocht bij Boka Ascencion begint rond een uur of vijf 's middags. De zon is dan niet zo heet als overdag. De route die wordt gelopen is een gedeelte van de 'Buriku trail' en een gedeelte 'Seru Kunuku Kas'. Ascencion heeft een grote variatie in richtingen en verschillende bezienswaardigheden, zo vertellen Falconi en Ching tijdens de wandeling.

Onze eerste stop is bij de inham van Boka Ascencion, de plek waar de restauratie van de mangroven moet gaan gebeuren. Hier is duidelijk te zien hoe plastic in het zand mengt waardoor het water niet meer kan doorstromen. We lopen een eindje verder en komen een andere groep hikers tegen. Mensen die al bekend zijn bij Ching en Falconi.
Zowel Falconi als Ching en ook de hikers dragen rugtassen met water en geschikte schoenen. De hikers worden door twee vrouwen begeleid en lopen met stokken. Met behulp van deze stokken is ongelijke weg beter begaanbaar. Volgens hen is deze weg bekend onder vaste wandelaars.

Na een kort gesprek kan de wandeling echt beginnen. Over een smalle weg die goed is aangegeven, gaan we de berg op. Door de bomen en rotsen waait de wind niet zo goed, maar als we eenmaal boven zijn waait het lekker. Een frisse wind met een prachtig uitzicht van het landschap bij Ascencion. Met in de verte Landhuis Ascencion dat tussen alle natuur mooi te zien is.

Tijdens een kleine tussenstop vertelt Falconi over de tweede versie van de hiking maps die eind dit jaar zal verschijnen. In deze gids worden minimaal vijftig natuurgebieden aangegeven. Hierin staan onder meer attractieve plekken, leuke snorkelplekken en eetgelegenheden vermeld. Verder staan er ook volksgewoontes, bouwstijlen van verschillende gebouwen, bijzondere eetgelegenheden en de Curaçaose geschiedenis in, vertelt Falconi. Ook wordt duidelijk aangegeven hoe een route herkend kan worden. Met dit boek wil Stichting Uniek Curaçao toeristen en de bevolking van Curaçao kennis laten maken met ons mooie eiland.
Hierna gaan we verder met het beklimmen van de berg. Het is geen steile berg waardoor we genoeg kunnen rusten om verder te gaan. We komen op de berg waar we een kleine afdaling maken. Hier is onder meer de 'Pul di Padiki' en 'Boka Patrick' in de verte te zien. Rechts is een pad dat teruggaat naar de andere kant van de inham bij Boka Ascencion. We zijn nu aan de andere kant van Boka Ascencion waar men van een mooi uitzicht genieten kan.

We stoppen even en Falconi vertelt dat er veel plekken zijn waarvan bewoners van Curaçao zelf niet weten dat ze bestaan. "Ik hoop dat deze gids mensen aanmoedigt om meer buiten de deur te doen", zegt Falconi. "Vooral kinderen die bijvoorbeeld een wandelroute kunnen maken in plaats van de hele tijd binnen zitten met een computer. Deze wandelingen kunnen een grote bijdrage leveren aan de ontwikkeling van kinderen. Zo hebben ze bijvoorbeeld meer met de natuur te maken."
Rond een uur of half zeven keren we terug bij het startpunt Boka Ascencion. Deze route was vrij toegankelijk en de wandeling makkelijk. Deze route heeft veel bochten en gaat de berg op. Het vergt een beetje energie, maar het uitzicht is erg mooi. En door deze wandeling konden we genieten van de natuurgebieden die Bándabou te bieden heeft. En vooral frisse lucht. Wat voor herhaling vatbaar is.

Reputatieschade door recensies op internet

In de zoektocht naar een geschikt kinderdagverblijf voor mijn jongste telg, polste ik bij ouders in mijn omgeving naar hun ervaringen met opvangcentra op Curaçao. Het dagverblijf dat ik op het oog had, zag er deugdelijk uit, maar toch struinde ik het internet af naar recensies.

Tekst: **Marie-José Eisden**

Hoewel recensies op het internet niet altijd waarachtig zijn, schijnt een groot deel van de consumenten, naast persoonlijke aanbevelingen van vrienden en familieleden, op online recensies over diensten, producten en bedrijven te vertrouwen. Dit terwijl reputaties van bedrijven en personen op het internet in een handomdraai kunnen worden aangetast door mensen die internetfora en sociale media sites als uitlaatklep gebruiken en daarop hun ergernissen uiten.
Ondanks het feit dat Google regels stelt en een 'notice and takedown-beleid' hanteert waarmee door het invullen van een webformulier geklaagd kan worden over de inhoud van (een) recensie(s), lijkt in de praktijk het plaatsen van recensies een stuk gemakkelijker dan het laten verwijderen daarvan.
Dit ondervond een Nederlands kinderdagverblijf voor kinderen van 0 tot 4 jaar toen er via Google-recensies (een dienst waarmee internetbezoekers een recensie kunnen schrijven over locaties die zij hebben bezocht) zeer negatieve recensies over het bedrijf verschenen. Het werd genadeloos afgekraakt. Nadat het kinderdagverblijf op een van de recensies reageerde met de boodschap dat de schrijver ervan (ene 'Bart Vranken') geen klant bleek te zijn, werd de volgende reactie geplaatst: "Je onttrekken aan elke vorm van verantwoording. Typisch commentaar van dit bedrijf. Gewaarschuwd mens telt voor twee."
Daarmee was de maat voor het kinderdagverblijf vol en het sommeerde Google om de recensies onzichtbaar te maken of te verwijderen en de naam-, adres- en woonplaatsgegevens ('NAW-gegevens') van 'Bart Vranken', 'Hilde Claas' en 'Helen Dijkmeijer' aan het kinderdagverblijf te verstrekken. Google weigerde om aan de verzoeken van het kinderdagverblijf gehoor te geven terwijl de recensies naar de mening van het kinderdagverblijf om diverse redenen evident onrechtmatig waren.
Enkele recensies waren namelijk klakkeloos (met typefouten en al) gekopieerd van andere websites en de profielfoto's van de personen die de recensies hadden geplaatst bleken afkomstig te zijn van mensen die in het buitenland woonden of reeds jaren geleden overleden waren. De recensies waren bijzonder schadelijk voor het kinderdagverblijf en bovendien onherroepelijk van invloed op potentiële klanten.
De standaardreacties die het kinderdagverblijf in antwoord op zijn sommaties van Google ontving, toonden naar de mening van het kinderdagverblijf aan dat Google consequent weigert om lasterlijke recensies te verwijderen (en de NAW-gegevens te verstrekken), tenzij zij wordt gedagvaard (om voor de rechter te verschijnen). Dit was niet alleen voor het kinderdagverblijf maar ook voor veel personen en bedrijven die te kampen hebben met evident onrechtmatige recensies een zeer hoge drempel. Desalniettemin besloot het kinderdagverblijf zich middels een kort geding tot de rechter te wenden.
De procedure ving aan en Google voerde verweer door zich op het standpunt te stellen dat het aan de rechter is om te bepalen waar de grens ligt tussen toelaatbare kritiek en onaanvaardbare reputatieschending. De voorzieningenrechter overwoog later in zijn vonnis dat de lat die Google aanlegt in het kader van haar 'notice and takedown-beleid' erg hoog ligt, zeker voor een klein bedrijf als het kinderdagverblijf.
Bovendien werd er volgens de voorzieningenrechter inbreuk gemaakt op de portretrechten van een derde nu er bij een van de recensies aantoonbaar gebruikgemaakt was van een valse portretfoto. Vanwege het evident onrechtmatige karakter van de recensies was er aanleiding om Google te veroordelen tot het afgeven van de gevorderde NAW-gegevens [zie ECLI:RBAMS:2016:987].
De voorzieningenrechter oordeelde dat de afweging van de betrokken belangen in het voordeel van het kinderdagverblijf uitviel. Het kinderdagverblijf moet tegen het onrechtmatig handelen kunnen optreden hetgeen zwaarder weegt dan de vrijheid van meningsuiting om evident valse recensies te kunnen plaatsen. De rechter gebood Google onder meer om de IP-adressen van de computers waarmee de nepaccounts waren gemaakt en waarmee de desbetreffende recensies zijn geplaatst aan het kinderdagverblijf af te geven, alsmede alle informatie (waaronder telefoonnummers, namen, e-mailadressen) die deze personen hebben opgegeven bij het aanmaken van hun Google-accounts en de exacte datum en tijdstippen waarop de Google-recensies zijn geplaatst. Zo liep deze zaak voor het kinderdagverblijf (onder de omstandigheden) gunstig af.
Indien u zich geconfronteerd ziet met ongegronde recensies over uw bedrijf of dienstverlening, dient u zich af te vragen of andere lezers het bericht serieus zullen nemen. Indien dit het geval is kunt u zich in de eerste plaats wenden tot de dienst die de recensie(s) (online) openbaar maakt. Indien deze dienst niet ingrijpt bij klachten terwijl vaststaat dat de recensie inhoudelijk onjuist is en/of onnodig grievend, kunt u zich tot een advocaat wenden.

Marie-Jose Eisden is advocaat bij SMS Attorneys at Law en onder meer gespecialiseerd in Intellectueel Eigendomsrecht, Strafrecht en Handelsrecht.

Puzzels.

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL
1 panel, **6** onderwereld, **9** naschreeuwen, **11** lange smalle ondiepte in zee, **12** Engels bier, **13** opperwezen, **15** cijfer, **16** Griekse letter, **18** gier, **19** Duitse omroep, **20** muziekgenre, **22** Zuid-Amerikaans land, **23** ijzeroxide, **25** luchtvaartmaatschappij, **27** onheilsgodin, **29** kleur, **31** melaatsheid, **33** aantekening, **34** gegraven diepte, **36** Zwitsers kanton, **37** hoeveelheid, **38** enorm gevaarte, **39** damesschoenen, **40** dulden.

VERTICAAL
1 bliksemschicht, **2** verbond, **3** raar, **4** garen, **5** smulpartij, **6** haag, **7** buffelsoort, **8** religieuze groepering, **10** stad in Duitsland, **11** staande, **14** spel voor twee, **16** vleesrooster, **17** lichaamsslagader, **19** zwemvogel, **21** Amerikaanse schrijver, **24** bende, **26** troep, **27** dor (Fr.), **28** brandstof, **30** depot van legergoederen, **32** voor, **33** Zuid-Amerikaanse volksdrank, **35** buidel, **37** ten name van.

1			2	3	■	4	■	5	■	6	7			8
	■	■	9				10					■	■	
	■	11			■	12			■	13		14	■	
15				■	16				17	■	18			
	■		■	19			■	20		21	■		■	
■	22					■	■	■	23					■
24	■		■	25		26	■	27			■		■	28
29			30	■	31		32			■	33			
	■	34		35	■	36			■	37			■	
	■	■	38									■	■	
39					■		■		■	40				

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Geen winnaar
Aruba

Maruja Rico
Semikok A-6
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2 tijdens kantooruren. Bonaire: Shon Ma Carolina, Kaya Nikiboko Noord 18.

Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel.
Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744.

ZWEEDSE PUZZEL

corrector / welbevinden		vuurwapen		met name / ijkmeester		tennisterm		vaccin / grootvader		deel v.h. lichaam	
						ontslag / grafzuil					
afbeelding		persoonlijk vnw. / huidaandoening			september (afk.) / voormalig Thailand					bijwoord	
			Europeaan / haag				Noorse godheid / legerrang				geladen deeltje
mager / aardgordel								vlekkenwater / hectare			
				muziekinstrument							
regeringsstelsel							enfin				

CRYPTOGRAM

		■	1	■	2			
		3					4	
5	■	■		■		■		■
6		7				■		■
	■		■	■	8	9		10
11				12	■		■	
	■		■	13				
	■		■		■		■	
14								

HORIZONTAAL:
3. De motor draait in dit vakantieverblijf van kippen (7); **6.** Deze vloer kan lastig zijn (6); **8.** Geluid om uit te brengen (4); **11.** Beker van haar (5); **13.** Bezigheid van stellen (5); **14.** Een voertuig van een godin heeft er slag van (6).

VERTICAAL:
1. Stuk van het tweede kledingstuk (4); **2.** Opeens zijn er verwikkelingen (5); **4.** Discipline in het klooster (4); **5.** De vette hals van een varken (7); **7.** Die landarbeider speelt het wel klaar (6); **9.** Dik boek in een ransel (4); **10.** Echtgenoot die het weer accepteerde (3); **12.** Van de pijn gaat het varken eraan (4).

WOORDZOEKER

F	D	I	P	L	O	M	E	R	E	N	E	K
I	O	Y	A	G	O	I	A	M	A	K	L	R
L	O	V	N	T	T	K	S	L	E	N	E	A
A	E	D	E	A	O	I	E	R	A	S	C	C
N	K	I	R	R	M	O	N	T	T	I	T	H
T	I	E	O	I	D	O	M	Z	T	T	S	L
R	P	H	S	B	O	W	E	K	S	I	E	E
O	P	S	F	R	D	T	A	A	A	G	S	N
O	E	O	L	I	E	B	A	R	O	N	U	T
P	N	O	W	L	N	H	D	V	S	I	O	E
S	G	L	A	B	R	A	D	O	R	N	H	N
L	A	T	N	E	D	E	L	E	M	E	T	T
A	A	I	D	E	O	L	G	I	I	M	N	E
A	S	N	D	R	I	E	M	A	S	T	E	R
W	I	L	B	E	K	IJ	K	E	N	T	P	L
D	U	I	V	E	N	K	L	O	K	K	E	O

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

ATOOMKANON
BEKIJKEN
BRILBEER
BROEDVOGEL
DIPLOMEREN
DOMMEL
DRIEMASTER
DUIVENKLOK
DWAALSPOOR
DYNAMO
ELECT
ENTENTE
FILANTROOP
FINALISTE
INDERHAAST
KERNOORLOG
KIPPENGAAS
KNAGER
KRACH
LABRADOR
LAVEN
LEDENTAL
LOKETTIST
LOOSHEID
MALAISE
MENINGITIS
OLIEBARON
OPERATIE
OPTIE
OVERDWARS
PENTHOUSE
PESSIMISME
RANCH
RESTZETEL

© Sanders Puzzelboeken/160402

SUDOKU

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

LIGHT

		3					5	4
5				4			7	
					6		9	8
9		1	3	6	2			
		5					1	
	2			9				3
8	3	9			5			
	1	2	8					6
				3	4	8		

HEAVY

	7			1				
	2					6		7
	8	1	4	5				2
		6				8		
3			6			4	9	
					9			
				8	3			
7	4							5

OPLOSSINGEN VORIGE KEER

Light

1	7	6	5	9	2	8	3	4
9	2	4	7	3	8	5	1	6
8	3	5	4	1	6	7	2	9
7	9	2	1	8	4	3	6	5
6	8	3	9	7	5	1	4	2
4	5	1	6	2	3	9	8	7
3	4	8	2	5	9	6	7	1
5	6	7	3	4	1	2	9	8
2	1	9	8	6	7	4	5	3

Heavy

1	2	3	7	4	8	5	9	6
5	7	8	9	6	1	2	3	4
9	6	4	3	5	2	7	8	1
4	3	7	5	1	9	6	2	8
2	5	9	6	8	7	1	4	3
6	8	1	4	2	3	9	7	5
3	4	5	2	7	6	8	1	9
7	1	6	8	9	4	3	5	2
8	9	2	1	3	5	4	6	7

Cryptogram:
Horizontaal: 3. Bijgeval; 6. immens; 8. tref; 11. gunst; 13. armen; 14. narrig.
Verticaal: 1. Wijze; 2. meest; 4. Azië; 5. uitgaan; 7. manier; 9. Rome; 10. fijn; 12. taai.

Woordzoeker: BIJTEKENEN

Zweedse puzzel

■	C	■	D	■	W	■	B	■	N	■	B
M	O	R	M	E	L	■	A	N	I	M	O
■	U	■	V	N	■	C	H	I	C	■	K
O	L	V	■	I	D	O	■	S	O	M	■
■	O	R	I	G	I	N	E	■	S	I	R
K	I	E	V	■	S	T	U	P	I	D	E
■	R	E	M	A	K	E	■	D	A	I	M

Prijspuzzel

B	A	O	B	A	B	■	S	■	R	IJ	N	A	A	K
■	G	■	O	■	L	I	T	H	O	■	E	■	Z	■
F	I	A	S	C	O	■	O	■	S	P	E	C	I	E
R	O	T	S	■	E	I	L	A	T	■	T	H	E	E
A	■	H	■	T	I	T	A	N	I	C	■	I	■	K
■	P	E	U	R	■	A	■	G	■	I	N	F	O	■
T	■	I	■	I	L	L	U	S	I	E	■	F	■	H
A	P	S	O	■	H	A	L	T	E	■	M	O	D	E
P	A	T	I	N	A	■	A	■	D	E	I	N	E	N
■	R	■	S	■	S	A	A	L	E	■	L	■	E	■
C	A	M	E	R	A	■	N	■	R	A	T	I	N	E

Beroep onder de loep.

‘Entrepreneur en niets anders!’

Zijn Kliko Limpi werd in eerste instantie opgezet als een organisatie met als plan jongeren aan werk te helpen. Inmiddels wordt deze doelstelling gecombineerd met een commercieel oogmerk, omdat de aanmeldingen voor het schoonmaken van de kliko’s een beetje uit de hand liepen. Zowel vanuit bedrijven als van particulieren. ‘Schone’ Darrel Hoek vertelt er enthousiast over. “We love dirty kliko’s!”

Tekst en foto: **Marja Berk**

Wat houdt je werk in?

“Ik zie het schoonmaken van kliko’s als een roeping. Dat mag raar klinken, maar de echtgenote van een goede vriend bracht mij op het idee werkgelegenheid te verschaffen. Daarmee ben ik aan de slag gegaan. Financiering, marktonderzoek; er ging veel aan vooraf. Het bedrijf heeft dus een sociale achtergrond, begon als werkgelegenheidsproject. Maar ons werk bestaat uit de klant blij maken door het vieze werk uit handen te nemen. Inmiddels hebben we twee trucks. Ik coordineer de werkzaamheden van mijn medewerkers, doe de administratie en maak zelf ook schoon. We hebben nu bijna 128.000 e-mailadressen verzameld, dus je begrijpt dat er een grote marketingcampagne zit aan te komen. Bovendien wordt er nu een automatiseringssysteem ontwikkeld waarbij de klant op zijn smartphone bericht krijgt hoe laat zijn kliko is schoongemaakt.”

Hoe lang doe je dit werk al?

“Officieel vanaf **1 april 2011 maar we zijn eigenlijk dat jaar in januari gestart. Toen reden de trucks al rond. Dat is een hele investering, hoor. In de testperiode, februari 2010, hebben we veel hulp geh**ad van Albert Heijn. We mochten daar staan om het bedrijf te promoten en het liep storm! We moesten het even een halt toeroepen want het werd echt te veel. De jongens die voor mij werken worden begeleid en gevormd om de juiste houding te krijgen. En dat werkt goed. Ze vinden het leuk om te doen en werken stuk voor stuk keihard, soms zelfs ‘s nachts.”

Wat vind je het leukste aan je werk?

“Het enthousiasme van de klanten, zonder meer. Ze zijn allemaal tevreden. Daarnaast ben ik trots op het feit dat we met biologisch afbreekbare zeep werken en dat het vuile water wordt gerecycled.”

Wat vind je het minst leuke?

“We komen niet tot volle potentie vanwege de afhankelijkheid van Selikor. Als Selikor de bakken heeft geleegd, komen wij iets later om schoon te maken. Maar omdat de planning van dat bedrijf meerdere malen in het honderd loopt, kom ik zelf behoorlijk in de knel met mijn eigen planning. Ik wil me graag aan de afspraken houden met mijn klanten, dus wat gebeurt er? We legen zelf de kliko als Selikor het heeft laten afweten, brengen het afval naar Landfill en dat mag ik dan betalen aan Selikor. Dat bereken ik niet door aan mijn klanten. Frustrerend en vervelend voor de jongens die de bakken eerst moeten legen. Maar als ik Selikor bel met betrekking tot hun planning mag ik dat niet weten, want het is ‘bedrijfsgeheim’. Ik probeer al vier jaar tot afspraken te komen, maar dat is tot op heden niet gelukt.”

Wat was je geweest als je dit werk niet had gedaan?

“Ook entrepreneur en niets anders!”